

ВОЄННИЙ СТАН УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПОСИЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

*Нестер А. А., д.т.н., доц. (Хмельницький національний університет);
Мітюк Л. О., к.т.н., доц. (каф. ОППЦБ КПІ ім. Ігоря Сікорського)
Паршенко К. А., к.т.н., доц. (Хмельницький національний університет);*

Анотація. Вдосконалення цивільного захисту населення в умовах воєнного стану є надзвичайно важливою складовою національної безпеки та обороноздатності держави. У період воєнного стану необхідність у ефективній системі цивільного захисту стає особливо актуальною для забезпечення безпеки та життєзабезпечення населення в умовах загрози з боку зовнішніх та внутрішніх чинників. Важливими аспектами є удосконалення планування, організації та управління ресурсами цивільного захисту, навчання та підготовка населення, а також інтеграція новітніх технологій та систем моніторингу для своєчасного реагування на надзвичайні ситуації.

Ключові слова: цивільний захист, воєнний стан, система оповіщення, безпека населення

Abstract. Improvement of civil protection of the population under martial law is an extremely important component of national security and defence capability of the State. During the period of martial law, the need for an effective civil protection system becomes especially relevant to ensure the safety and life support of the population in the face of threats from external and internal factors. Important aspects include improving the planning, organisation and management of civil protection resources, education and training of the population, as well as the integration of the latest technologies and monitoring systems for timely response to emergencies.

Keywords: civil protection, martial law, warning system, public safety

Вступ. У період воєнного стану необхідність у ефективній системі цивільного захисту стає особливо актуальною для забезпечення безпеки та життєзабезпечення населення в умовах загрози з боку зовнішніх та внутрішніх чинників. Важливими аспектами є удосконалення планування, організації та управління ресурсами цивільного захисту, навчання та підготовка населення, а також інтеграція новітніх технологій та систем моніторингу для своєчасного реагування на надзвичайні ситуації. Забезпечення координації між державними органами, місцевими органами влади та громадськими організаціями є ключовим фактором у забезпеченні швидкої і ефективної допомоги у разі загрози або кризової ситуації.

Аналіз стану питання. Аналіз стану цивільної безпеки в Україні є складним і багатогранним питанням, яке включає в себе низку аспектів – від загрози воєнного конфлікту до внутрішніх викликів і питань правопорядку. Україна знаходиться у стані війни з росією, що значно впливає на цивільну безпеку. Постійні бойові дії на сході країни та численні обстріли з боку противника створюють реальну загрозу для життя мирного населення.

Цивільна безпека в Україні в умовах війни залишається однією з найважливіших державних пріоритетів. Враховуючи зовнішні та внутрішні загрози, країна активно працює над посиленням своєї безпеки через реформи в правоохоронних органах, співпрацю з міжнародними партнерами, розвиток інфраструктури для цивільного захисту та покращення ситуації з внутрішньо переміщеними особами.

Мета дослідження. Враховуючи актуальність теми, її практичну значущість метою поданої статті є здійснення аналізу проблеми підготовки населення з питань цивільної безпеки. Мета досліджень цивільної безпеки в Україні полягає в систематичному вивченні та оцінці загроз, що можуть впливати на життєдіяльність населення, національну інфраструктуру, довкілля та соціальні системи в умовах різних викликів. Важливим аспектом є адаптація до змін, що відбуваються на глобальному рівні, а також розвиток інтегрованих систем управління безпекою для забезпечення стійкості та стабільності на всіх рівнях державної і громадської діяльності.

Методики, матеріали і результати досліджень. Для дослідження цивільної безпеки застосовуються різноманітні методики, які дозволяють аналізувати ризики, загрози та забезпечувати захист населення в умовах різних надзвичайних ситуацій. Для дослідження використовуються також кількісний аналіз ризиків, оцінка природних і техногенних катастроф, включаючи землетруси, повені, аварії на хімічних або радіаційних об'єктах, методи соціологічних досліджень. Ці методики дозволяють ефективно оцінювати ризики та загрози, що можуть виникнути в країні, і вживати відповідних заходів для забезпечення безпеки громадян.

Воєнний стан створює нові виклики та загрози для населення, тому необхідно адаптувати систему цивільного захисту до цих умов. Ми назвемо кілька основних напрямків, які на нашу думку можуть сприяти вдосконаленню цієї системи.

Модернізація системи оповіщення та комунікацій в умовах воєнного стану є критично важливою для забезпечення безпеки та життєдіяльності населення. Система оповіщення має бути максимально ефективною, швидкою та надійною, щоб інформувати людей про загрози, дозволяючи їм своєчасно реагувати на ситуацію.

Розробка або вдосконалення мобільних додатків для громадян, які дозволяють оперативно отримувати повідомлення про надзвичайні ситуації, повітряні тривоги, обстріли та інші загрози. Такі додатки можуть надавати важливу інформацію в реальному часі, а також дозволяти повідомляти про небезпеку та надавати зворотний зв'язок з органами влади. Платформи, як Facebook, Telegram, Twitter, можуть стати важливим інструментом для швидкого поширення критичної інформації.

Встановлення гучномовців в стратегічних точках (площах, вокзалах, на зупинках транспорту) дозволяє швидко передавати важливу інформацію. Розширення можливостей для використання смс-оповіщення для населення про

надзвичайні ситуації та повітряні тривоги. Тут важливо, щоб ці повідомлення були доступні для всіх мобільних операторів та користувачів незалежно від їхніх тарифів.

Важливо забезпечити системи сирен для сигналів тривоги та оповіщення про небезпеку в усіх населених пунктах, навіть у віддалених районах та впровадження автоматизованих систем, які можуть виводити на екран важливі попередження через електронні табло в публічних місцях (вокзали, зупинки, торгові центри).

Вдосконалення інтеграції з міжнародними системами оповіщення, такими як Європейська система раннього оповіщення або інші глобальні мережі, дозволять обмінюватися інформацією та координувати дії в разі великих катастроф або військових загроз.

Потрібно практикувати проведення навчань для громадян з метою ознайомлення їх з порядком використання системи оповіщення, а також інструкцій щодо того, як реагувати на сповіщення (куди ховатися, які дії вжити тощо).

Не можна забувати про проведення комплексних перевірок наявних укриттів для визначення їх придатності до використання. Це включає перевірку на міцність конструкцій, вентиляційних систем, наявності запасів води, їжі, медикаментів та засобів зв'язку.

Проведення капітального ремонту та реконструкції існуючих укриттів, встановлення необхідних систем для комфортного перебування в умовах воєнного стану (наприклад, генераторів електроенергії, засобів освітлення, запасів води, санітарії) дозволить мати впевненість в збереженні життя населення.

У районах з високим ризиком (особливо в містах та на периферії, де є найбільша ймовірність обстрілів чи ракетних атак) потрібно будувати тимчасові укриття, здатні забезпечити швидке укриття великої кількості людей.

Потрібне будівництво укриттів біля важливих об'єктів, таких як лікарні, школи, підприємства, вокзали, супермаркети, торгові центри тощо, щоб забезпечити безпеку людей у разі надзвичайної ситуації. Для міст, де існує високий ризик обстрілів з повітря чи знищення інфраструктури, потрібно активно розвивати підземні укриття, такі як бомбосховища, які забезпечують більший рівень захисту. Укриття можуть бути спроектовані як багатофункціональні споруди, що не тільки забезпечують безпеку в разі нападу, але й можуть використовуватися як об'єкти для проведення навчальних занять, складські приміщення або центри для зберігання гуманітарної допомоги.

Розробка інтерактивних карт для кожного міста або села, що містять розташування усіх доступних укриттів і захисних споруд, з зазначенням того, як до них дістатися, в разі необхідності. Це допоможе організувати швидкий рух людей до безпечних місць.

Немаловажне значення має забезпечення безпечного доступу до укриттів для різних категорій громадян, включаючи людей з обмеженими можливостями, дітей та літніх осіб.

Потрібно подумати про створення чітких планів евакуації для населення в умовах військових загроз, визначення шляхів руху до найближчих укриттів. Важливо, щоб евакуація була швидкою та організованою, особливо в містах з високою густотою населення. Маємо врахувати потреби спільного використання укриттів різними установами (школи, лікарні, адміністративні будівлі), щоб забезпечити максимальний рівень безпеки для всіх мешканців.

Місцева влада повинна організувати проведення регулярних навчань та інструктажів для громадян щодо правильного використання укриттів, а також поведінки в разі загрози. Для цього можна та потрібно організувати психологічну підготовку для населення, особливо для дітей, щоб допомогти їм зберегти спокій у надзвичайних ситуаціях та правильно орієнтуватися в умовах стресу.

Забезпечення стійкості укриттів до можливих артилерійських обстрілів, ракетних ударів та інших військових загроз мають стати пріоритетом для місцевих влад. Для військових або критичних об'єктів можна розглядати мобільні укриття, які можуть бути переміщені в зону ризику в залежності від зміни обстановки. Для забезпечення тривалого перебування людей в укриттях необхідно підключити ці споруди до альтернативних джерел енергії (генератори, сонячні панелі) і забезпечити постачання води та їжі на випадок тривалого перебування.

Таким чином, розвиток мережі укриттів та захисних споруд в умовах воєнного стану є важливою складовою частиною національної безпеки. Це вимагає комплексного підходу, що включає не тільки будівництво та вдосконалення інфраструктури, а й навчання населення, організацію безпечних шляхів евакуації та забезпечення стійкості укриттів до різноманітних загроз.

Оперативне повідомлення населення про загрози, зміни в ситуації, правила поведінки під час обстрілів, евакуації та інші важливі події необхідні для збереження життя громадян. Важливо використовувати різні канали комунікації, щоб забезпечити максимальний охоплення. Необхідно створити централізовані джерела, що будуть надавати офіційну та перевірену інформацію, щоб уникнути паніки та підвищення рівня стресу серед населення.

Телебачення, радіо та друковані ЗМІ повинні стати основними каналами для інформування населення про ситуацію на фронті, місця безпеки, запобіжні заходи і т. д. Особливо важливе регулярне оновлення новин в ефірі для тих, хто не має доступу до інтернету.

Активне використання платформ, таких як Facebook, Twitter, Telegram, Instagram, необхідні для швидкого поширення новин та інструкцій. Проте варто забезпечити перевірку інформації, щоб уникнути поширення фейків. Створення офіційних чат-ботів, акаунтів урядових організацій або волонтерських груп може допомогти забезпечити зворотний зв'язок та відповіді на запитання громадян.

Проведення інструктажів для населення щодо того, як правильно отримувати інформацію з надійних джерел, як розпізнавати фейки і як реагувати на екстрену інформацію допоможуть виживанню в умовах воєнного стану. В цьому може допомогти розробка спеціалізованих матеріалів для різних категорій населення (пенсіонери, діти, люди з обмеженими можливостями), щоб вони могли розуміти та діяти за отриманими інструкціями.

Створення каналів для психологічної підтримки та надання рекомендацій для громадян, що переживають стрес чи травму внаслідок війни можуть стати серйозною підмогою в процесах виживання. Це можуть бути гарячі лінії, онлайн-консультації психологів чи матеріали, що сприяють збереженню психічного здоров'я а також організація комунікацій для надання підтримки волонтерам, військовим та їхнім родинам через спеціальні онлайн-ресурси, де можна знайти необхідну інформацію та ресурси.

В умовах воєнного стану можуть бути порушені основні канали зв'язку. Важливо мати резервні канали, такі як супутникові телефони, радіо та мобільні додатки для безперебійного зв'язку з громадянами, навіть якщо інфраструктура зазнає пошкоджень. Прозорість сприятиме довірі та взаємодії між державою та громадянами.

Посилення інформаційної кампанії в умовах воєнного стану є важливим інструментом для збереження стабільності, безпеки та спокою серед населення. Вона повинна базуватися на достовірності, оперативності та ефективній координації між усіма учасниками процесу.

Навчання та тренування цивільного населення в умовах воєнного стану є критично важливими для забезпечення готовності громадян до надзвичайних ситуацій, ефективного реагування на загрози та збереження життя в умовах війни. Зважаючи на постійну небезпеку від обстрілів, ракетних атак, хімічних чи біологічних загроз, правильна підготовка людей може стати вирішальним фактором у забезпеченні безпеки та мінімізації втрат.

Необхідна підготовка громадян до надання першої медичної допомоги в разі поранень чи травм, навчання основам реанімаційних заходів (штучне дихання, зупинка кровотечі, накладання перев'язок). Ознайомлення з заходами безпеки при використанні хімічної, біологічної або радіаційної зброї, включаючи використання засобів індивідуального захисту (протигази, респіратори) та укриттів допоможуть виживанню.

Висновки. Проведення навчань населення, підготовка систем оповіщення, розробка та будівництво укриттів в межах житлових районів, тренувань із реалістичними сценаріями, що імітують обстріли, хімічні атаки чи інші загрози допоможе населенню не лише теоретично знати, що робити, але й здобути практичний досвід у реальних умовах. Такі тренування можуть включати створення команд для обслуговування укриттів та здійснення контролю за кількістю людей, що перебувають у безпеці та допоможе зберегти життя багатьом громадянам України під час воєнного стану.

Література

1. Охорона праці працівників легкої та хімічної промисловості в умовах воєнного стану. Вісник Хмельницького національного університету, №4, 2024. С. 15-18. DOI 10.31891/2307-5732-2024-339-4-2.